

Білик І.В.

студент НБ-11

юридичного факультету,

Західноукраїнського національного університету

Мельник І. М

старший викладач кафедри безпеки та правоохоронної діяльності

Західноукраїнський національний університет

ЗАПОБІГАННЯ ПІДЛІТКОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА РОЛЬ ПОЛІЦІЇ

Злочинність серед неповнолітніх є однією з найгостріших проблем сучасної правової держави, оскільки стан правопорушень у молодіжному середовищі безпосередньо відображає майбутній рівень безпеки суспільства. Підлітковий вік характеризується психологічною нестабільністю, схильністю до ризику та вразливістю перед зовнішнім впливом. Як зазначає М.І. Козюбра, «правова стабільність держави неможлива без виховання правосвідомості у підростаючого покоління» [1, с. 102]. Відповідно, запобігання підлітковій злочинності вимагає комплексного підходу, що поєднує соціальні, педагогічні та правоохоронні заходи.

Основним методом протидії девіантній поведінці неповнолітніх є загальна профілактика, спрямована на усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень. Це включає соціальну підтримку сімей, що опинилися у складних життєвих обставинах, забезпечення змістовного дозвілля та розвиток системи позашкільної освіти. Важливу роль тут відіграє рання діагностика схильності підлітка до правопорушень, яка дозволяє втрутитися в ситуацію до моменту вчинення реального злочину.

Відповідно до Конституції України та Закону «Про Національну поліцію», ключову роль у цій сфері відіграють підрозділи ювенальної превенції. Поліція не лише реагує на вже вчинені правопорушення, а й здійснює активну превентивну діяльність. Це реалізується через проведення просвітницьких лекцій у закладах освіти, патрулювання місць скупчення молоді та контроль за дотриманням правил торгівлі алкогольними й тютюновими виробами неповнолітнім. Ефективність такої роботи базується на принципах довіри між поліцейським та дитиною (ст. 129 Конституції України) [2].

Спеціальна профілактика, що здійснюється поліцією, зосереджена на індивідуальній роботі з підлітками, які вже перебувають на обліку. Важливим аспектом є взаємодія органів поліції з соціальними службами та закладами освіти. Програми «шкільний офіцер поліції» довели свою ефективність у багатьох регіонах України, сприяючи зниженню рівня конфліктності в учнівському середовищі та підвищенню довіри до правоохоронної системи. Як зазначається у Звітах Венеційської комісії, реформа правоохоронних органів має на меті перехід від каральної моделі до сервісно-орієнтованої, що особливо актуально у роботі з дітьми [3].

Окремим викликом сучасності є кіберзлочинність серед підлітків та втягнення їх у небезпечні інтернет-спільноти. Поліція має вдосконалювати методи моніторингу цифрового простору для вчасного виявлення загроз, таких як булінг, розповсюдження заборонених речовин через месенджери або вербування підлітків до протиправної діяльності. У цьому контексті роль поліції трансформується: офіцер превенції стає медіатором та захисником прав дитини у цифровому світі.

Крім того, важливим методом є віктимологічна профілактика — навчання підлітків правилам безпечної поведінки, щоб вони самі не ставали жертвами злочинів. Поліція проводить тренінги з основ самозахисту, кібергігієни та протидії домашньому насильству. Саме через підвищення

рівня правової обізнаності молоді формується імунітет до кримінальних субкультур та антисоціальних проявів.

Слід також звернути увагу на пенітенціарну профілактику та ресоціалізацію. Якщо підліток все ж вчинив злочин, завданням поліції та служб пробації є недопущення рецидиву. Процес виправлення має ґрунтуватися не на залякуванні, а на створенні умов для повернення особи до нормального життя в суспільстві. Це включає допомогу у працевлаштуванні, отриманні професійної освіти та психологічний супровід.

Отже, система запобігання підлітковій злочинності є багаторівневою структурою, де поліція виступає не лише як каральний орган, а як координатор безпекового простору. Ефективність цієї діяльності залежить від рівня взаємодії держави та громади, професійності кадрів та гуманізації методів роботи. Подальше вдосконалення має базуватися на принципах верховенства права, відкритості та пріоритетності інтересів дитини у будь-яких правових процедурах.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М. І. Теорія держави і права: підручник. – Київ: Право, 2015. 432 с. С. 102.
2. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. – Ст. 141.
3. Звіт Венеційської комісії щодо реформи правоохоронних органів в Україні. Страсбург, 2022.
4. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України: монографія. Харків: Вид-во НУВС, 2014. 480 с.
5. Про затвердження Положення про підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044.